

Rapport da gestiun e quen 2009

M E S S A D I

dalla suprastonza communal a cussegl da vischnaunca

Preziau signur president
Prezias signuras cusseglieras
Preziai signurs cussegliers

Sco igl onn vargau cumpeglia quest messadi aschibein il rapport da gestiun sco il quen per 2009. Impurtantas informaziuns ein plinavon cuntenidas el program d'activitad 2009 – 2012. La cumissiun da gestiun examinescha omisdus documents e rapporta surlunder alla suprastonza communal ed al cussegl da vischnaunca. Sco tochen dacheu procura il biro fiduziari REVIBÜNDEN GmbH (Arne Nold ed Edgar Durschei) per la revisiun tecnica dil quen. Quei agir dat la caparra per ina controlla professiunala.

Sin fundament dil pareri dalla revisiun externa (Managementletter) e dallas examinaziuns dalla cumissiun da gestiun ein aschibein il quen sco il rapport da gestiun vegni repassai comunablamein dalla cumissiun da gestiun e dalla suprastonza communal. Omisdus organs recamondan al cussegl da vischnaunca d'approbar il rapport da gestiun sco era il quen per 2009.

Rapport da gestiun

Il rapport da gestiun informescha detagliadamein sur dall'activitad dallas autoritads communalas. Il cussegl da vischnaunca survegn la versiun provisoria. Suenter la tractaziun el cussegl da vischnaunca vegn il document stampaus ella fuorma usitada. Sco s'entelgiu tier la deliberaziun dil preventiv 2010, vegn il quen publicaen en ina fuorma cumprimida.

La basa per la migliur finanziaria

Cun la votaziun communal dil 24 da fevver 2008 concernent la sanaziun dallas finanzas communalas han vischins e vischinas priu las decisiuns fundamentalas per in prospereivel avegnir dalla vischnaunca. Ei semuossa danovamein, che l'adattaziun dil pei da taglia ei stada necessaria per cumpensar las sperditas che seresultan dallas favurs dalla revisiun dalla lescha cantunala sco era dalla dismessa dalla taglia da cumin e dalla taglia per igl uorden da fiug.

Il cussegl da vischnaunca ei vegnius confruntaus cun la situaziun finanziaria tier la tractaziun dil "Program d'activitad 2009 – 2012: visiuns – intenziuns – incaricas" (messadi nr. 6-2009/2012) dil 8 da zercladur 2009 e dil plan da finanzas 2010 - 2014 (messadi nr. 9-2009/2012) dil 12 d'uost 2009. Ils 19 da zercladur resp. ils 21 d'uost 2009 ha il cussegl da vischnaunca tractau omiduas fatschentas e priu unanimamein enconuschientscha da quellas intenziuns.

In quen fetg favoreivel

Il quen ei per rodund in milliun francs pli favoreivels che budgetau. Quei excellent resultat ei d'ina vart il meret dalla buna disciplina budgetara. Tuts cumpigliai ein sestentai da spargnar. Mo era las entradas ein carschidas considerablamein. Quellas derivan oravontut dalla sparta energia (niev contract per la vendita dall'energia da participaziun naven dil 1-10-2009 cun in plus da frs. 228'000; cto. 860.318.01 e 860.410.01) e dalla recumpensa pil diever dalla reit cun in plus da frs. 152'000 (cto. 860.410.02) sco era dil tscheins d'aua dall'ORA SA ch'ei per frs. 246'000 pli aults che budgetau (cto. 934.410.00).

Tier il quen d'investiziun meretan las contribuziuns excepziunalas e buca budgetadas da rodund frs. 580'000 per il center dil menaschi tecnic a Cuoz ina menziun speciala (vegnan per part cudischadas per el quen 2010). L'investiziun totala munta a frs. 981'383. Il pievel ha concediu per quei project ils 28 da settember 2008 in credit netto da frs. 355'000: igl importo effectiv duvraus munta a frs. 353'850. Quei ei stau ina schanza unica per la vischnaunca.

Suenter haver fatg differentas amortisaziuns supplementaras dalla facultad administrativa ed adattau entginas valetaziuns dalla facultad finanziaria ell'altezia da frs. 412'048 (incl. amortisaziun cumpleina dil deficit da bilanza) siara il quen 2009 cun expensas da frs. 12'177'121 (onn 2008: frs. 11'000'244, preventiv 2009: frs. 11'142'100) ed entradas da frs. 12'248'912 (onn 2008 frs. 11'065'924, preventiv 2009: frs. 10'607'600). Il resultat dil quen current munta cunquei ad in surpli d'entradas da frs. 71'790 (onn 2009: frs. 65'680, preventiv 2009: ./ frs. 534'500). Las amortisaziuns totalas importan frs. 2'022'832 (onn 2008: frs. 1'674'171, preventiv 2009: frs. 1'546'600).

Il quen d'investiziun siara cun expensas da frs. 1'964'211 (onn 2008: frs. 851'360; preventiv 2009: frs. 1'401'500 ed entradas da frs. 878'183 (onn 2008: frs. 588'759, preventiv 2009: frs. 584'300) pia investiziuns nettas da frs. 1'086'028 (onn 2008: frs. 262'601, preventiv 2009: frs. 817'200).

Il bien resultat ei ina buna contribuziun alla sanaziun dallas finanzas communalas. Ei drova denton vinavon in maun prudent e la voluntad da spargnar. In indezi leutier ein las taglias sin entrada dallas persunas naturalas, nua ch'ins ha buca contonschiu cumpleinamen las finamiras.

Commentari d'entginas posiziuns

140 - Basa da pumpiers e polizia da fiug

Cun la nova Corporaziun Pumpiers Sursassiala sedat ei era ina midada dil quen. Il quen sco tal vegn menaus dalla organisaziun. El quen communal vegn buca pli cudischau las posiziuns detagliadas dils pumpiers, mobein sulettamein la cumpart dallas vischnaunca alla Corporaziun Pumpiers Sursassiala (cto. 140.362.00). Plinavon aunc singulas posiziuns che vegnan vinavon cudischadas directamein el quen communal (assicuranza da seracass, barschaments e seracass, taxa da cumpensaziun, castitgs).

2 Scolaziun e formaziun

Quei ei ina impurtanta sparta. Grazia allas stentas dils responsabels eis ei stau pusseivel da stabilisar las expensas. Il resultat ei per rodund frs. 111'000 pli favoreivels che previu. Quei ei d'attribuir a plirs facturs sco p. ex. las stentas d'optimar il plan d'instrucziun e da lecziuns.

340 - Center da sport e cultura

Il CSC siara cun in surpli d'expensas da frs. 91'981. Quei resultat corrispunda pli u meins al resultat previu. Conform alla situaziun economica ein denton las entradas dalla restauraziun sesminuidas.

4 Sanadad

410 - Entras ina cunvegnientscha cun las casas da tgira ei la vischnaunca obligada da pagar ina contribuziun da frs. 5 (2008: frs. 10) per cussadent e di per persunas sesentas en casas da tgira. Quella disposiziun sebase sil niev sistem cantunal per financiar ils cuosts da renovaziun e d'engrondaziun dils edifecis. Cunquei ch'igl importo da frs. 121'560 pigl onn 2008 era buca budgetaus, eis el vegnius engreviaus mintgamai per la mesadad el quen 2008 e 2009, quei denton cun prelevar quels daners ord il fondo Casa Sogn Gions (cto. 289.09). La contribuziun pigl onn 2009 (frs. 62'707) ei vegnida engreviada cumpleinamein al quen 2009.

Credits supplementars

La suprastanza communal ha concediu el decuors digl onn 2009 differents credits supplementars. Ils contos che cuntegnan in credit supplementar ein marcai el preventiv 2009 cun ina steila (*).

Da menziunar ein oravontut differents credits supplementars per la rumida da lenna derschida entras la malaura digl atun 2008. Cunquei che la suprastanza communal ha mintgamai concediu in credit netto (cto. 810.314.00), survargan las effectivas expensas il preventiv. Da risguardar en quei connex ein denton era las restituziuns per donns d'uaul (cto. 810.461.00) sco era la vendita da lenna da condotta (cto. 812.435.00).

Scuntraziuns (contos XXX.390.XX e XXX.490.XX)

Las scuntraziuns denter ils differents departaments ein succedidas uonn sebasond sin l'effectiva calculaziun da cuosts dil menaschi tecnic. Quei caschuna per part ina gronda svariaziun en cumparegliaziun cun las summas budgetadas. Quellas scuntraziuns han negin effect sil resultat final dil quen current.

Entochen dacheu vegneva p.ex. fatg neginas scuntraziuns denter la sparta 620 (vias) e 622 (survetsch tecnic). Sin fundament dil detagliau sistem da rapportar e la contabilitad da menaschi eis ei stau pusseivel d'eruir quellas cefras da scuntraziun.

Ina calculaziun detagliada da singuls survetschs sa levgiar e motivar decisiuns. Plinavon san cheutras singulas expensas vegnir motivadas meglier. Era tier las taxas per lubientschas da baghegiar ha la suprastanza communal da directives da render quen tenor ils cuosts effectivs. Quella trasparenza ei da beneventar, las expensas persuenenter ston denton star en ina sauna relaziun cun igl avantatg.

Tier la preparaziun dil preventiv 2011 duei vegnir fixau claras directives davart las summas ch'ei da scuntrar (effectiv, pauschal, amortisaziun, tscheins intern).

Canalisaziun/serenera

In menaschi da reschia ha da purtar sesez tenor ils principis dalla finanziaziun speciala. Quei ei dapi entgins onns buca pli pusseivel, aschia ch'il manco munta la fin 2009 a frs. 607'599. Gia avon onns ha la cumissiun da gestiun fatg attents sin la necessitad d'adattar las taxas da diever. Perquei propona la suprastanza ina adattaziun dallas taxas annualas (messadi nr. 14–2009/2012).

Ils proxims onns sto la vischnaunca far considerablas investiziuns per novas canalisaziuns e sereneras. Denter auter pertucca quei Mumpé Medel (frs. 510'000) sco era Cavardiras (frs. 550'000) e Pardomat-Madernal (frs. 250'000). A vesta da quella situaziun eis ei prudent da far ussa las empremas correcturas.

Energias regenerablas

Ils 20 da november 2009 ha il cussegl da vischnaunca decidiu da desister dallas contribuziuns per la promoziun d'energias regenerablas ed aboliu il corrispudent regulativ per la fin digl onn 2009. Per motivs da spargn era igl importo destinaus per quei intent vegnius limitaus ad annualmein frs. 15'000. Dapi l'introducziun da quellas mesiras (emprem da schaner 2006) ein 47 damondas vegnidadas risguardadas e la vischnaunca ha concediu per quei intent en tut frs. 106'600. La summa dallas singulas contribuziuns semova denter frs. 240 e 8'100. El preventiv 2009 eran previ frs. 15'000. Grazia al bien resultat havein nus risguardau las contribuziuns pendentas e survargau il credit per rodund frs. 29'000. El preventiv 2010 figureschan frs. 30'000. Quei tonscha per liquidar las sis damondas pendentas da frs. 13'000, inoltradas avon l'aboliziun dil regulativ.

289.10 Cumpra da terren

Sebasond sin art. 3, al. 3 dalla lescha da baghegiar spisgenta la vischnaunca in fondo per cumpensar avantatgs e disavantatgs che seresultan dalla planisaziun. Concret ein recavs ord la vendita da terren durant igl onn 2009 buca vegni integrati el quen current, mobein screts dabien al niev conto *Cumpra da terren* (Bodenerlöskonto). Quels daners san p.ex. vegnir impundi per l'eventuala cumpra da terren per la zona d'indigens a Caschuarz ni pigl acquist dalla parcella davos il Hotel Acla da Fontauna. In semegliont conto vegn menaus tier las Pendericas Mustér SA per ina part dil recav ord la vendita da terren, la quala va en favur d'indrezs d'ennevar (Mehrwertabschöpfung).

Periodicitad

Ils revisurs recamondan d'applicar tier il quen current ina filosofia unificada tier las limitaziuns alla fin digl onn. Aschinavon ch'igl ei pusseivel vegnan las cefras definitivas risguardadas el quen tenor il principi dalla periodicitad. Tier organizaziuns che rendan quen per el decours digl onn vegnent (p.ex. spital regional, uffeci funsil, dertgira districtuala, scolas professionali) vegnan las cefras definitivas digl onn vargau cudischadas egl onn vegnent. Quei munta era ina cuntinuitad che sebase sin cefras definitivas e buca calculadas.

Suprastonza e cumissiun san s'accordar d'applicar vinavon la pratica secumprovada.

Quen dalla circulaziun dils mieds finansials (Mittelflussrechnung)

Sin recumandaziun dils revisurs externs vegn ina survesta danunder ch'ils mieds finansials derivan e co els vegnan impundi (Mittelflussrechnung) aschuntada. Midadas dat ei tier ils crediturs ed ils debiturs. Aschia se presenta il quen communal ord in'otra optica. Tut priu ei in svilup dètg positiv veseivels.

Fundaziun Casa da tgira Sursassiala

Cunquei che la Casa da tgira Sursassiala ei ina fundaziun independenta, cumpeta la revisiun e l'approbaziun dil rapport da gestiun e da quen al cussegl da fundaziun. Il rapport da gestiun dat detagliadamein sclariment sur dil curriu e passau sin quei sector.

Directivas da cudischaziun

Las directivas da cudischaziun se basan – sco tochen dacheu - sin la lescha davart las finanzas dil cantun e l'ordinaziun concernenta. Quellas ein d'applicar conform al senn.

Consideraziuns finalas

Ils buns resultats dattan curascha ed attestan che la vischnaunca ei sin buna via da migliorar la situaziun finansiala. Las autoritads ein pertschartas ch'ei drova denton aunc grondas stentas, d'ina vart per spargnar expensas e da l'otra vart per recaltgar novas entradas.

Propostas

En concordanza cun la cumissiun da gestiun

propo na

la suprastonza communal al cussegl da vischnaunca

1. d'approbar il rapport da gestiun 2009;
2. d'approbar il quen 2009;
3. da suttametter il quen 2009 al referendum facultativ conform agl art. 21, lit. a dalla costituziun communal.

Suprastonza communal Disentis/Mustér

Il president:

Il canzlist:

Dr. Dumeni Columberg

Andri Hendry

Disentis/Mustér, ils 6 d'avrel 2010

Gia tar mess ils 29-3-2010 cun posta separada:
- rapport da gestiun 2009: menaschi tecnic
- survesta dil quen 2009
- quen current e quen d'investiziun 2009
- bilanza pils 31-12-2009

- quen 2009 e bilanza dil Center da sport e cultura

Aschuntau a quest messadi:

- rapport da gestiun 2009
- quen dalla circulaziun dil s mieds finansials (Mittelflussrechnung)